

**ПЛАТФОРМА 3. РОЗВИТОК
КЛАСТЕРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ**

*IV Всеукраїнська науково-практична конференція
«Актуальні проблеми інноваційного розвитку
кластерного підприємництва в Україні»*

Давидова О.Ю., д.е.н., проф.

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків
**ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД НА ОСНОВІ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ**

Анотація. У статті наведені результати побудови ієрархічної дендрограми об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком. Досліджувані підприємства згруповані в три кластери. Наведені середні значення показників за отриманими кластерами. Побудовані графіки середніх значень показників за отриманими кластерами. Визначені показники та побудована кореляційно-регресійна модель для підприємств готельно-ресторанного господарства. Отримані рівняння регресії для підприємств готельно-ресторанного господарства, які дозволяють керівництву підприємств визначити рівень інноваційного управління розвитком.

Ключові слова: підприємство; готельно-ресторанне господарство; кластери; інноваційне управління розвитком підприємств.

Давидова О.Ю., д.э.н., проф.

Харьковский государственный университет питания и торговли
**ОПРЕДЕЛЕНИЕ УРОВНЯ ИННОВАЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ
ПРЕДПРИЯТИЙ ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОГО ХОЗЯЙСТВА: НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЙ ПОДХОД НА ОСНОВЕ КЛАСТЕРИЗАЦИИ**

Аннотация. В статье представлены результаты построения иерархической дендрограммы объединения предприятий гостинично-ресторанного хозяйства по интегральным показателям инновационного управления развитием. Исследуемые предприятия сгруппированы в три кластера. Представлены средние значения показателей полученных кластеров. Построены графики средних значений показателей полученных кластеров. Определены показатели и построена корреляционно-регрессионная модель для предприятий гостинично-ресторанного хозяйства. Получены уравнения регрессии для предприятий гостинично-ресторанного хозяйства, позволяющие руководству предприятий определить уровень инновационного управления развитием.

Ключевые слова: предприятие; гостинично-ресторанное хозяйство; кластеры; инновационное управление развитием предприятий.

Davydova O.

Kharkiv State University of Food and Trade

**DETERMINING THE LEVEL OF INNOVATIVE MANAGEMENT
OF THE DEVELOPMENT OF HOTEL AND RESTAURANT ENTERPRISES:
A SCIENTIFIC AND PRACTICAL APPROACH TO THE BASIS**

Abstract. The article presents the results of constructing a hierarchical dendrogram of the association of the hotel and restaurant economy enterprises by the integral indicators of the innovative management of the development. The investigated enterprises are grouped in three clusters. The average values of indicators are given by clusters. The obtained graphs of the average values of indicators are received by clusters. The determined indicators have been defined and a correlation-regression model has been built for the enterprises of hotel and restaurant economy. The obtained regression equations for hotel and restaurant economy enterprises, which allow the management of enterprises to determine the level of innovation management of development.

Keywords: enterprise; hotel and restaurant economy; clusters; innovative management of development of enterprise.

Вступ. Готельно-ресторанне господарство України є одним із важливих напрямів розвитку соціальної сфери. Цей вид господарської діяльності відіграє велику роль у збільшенні ефективності суспільного виробництва і, відповідно, підвищенні життєвого рівня населення. Сьогодення потребує від підприємств готельно-ресторанного господарства високого рівня сервісу, широкої номенклатури послуг, доступної цінової політики тощо. Тому, із метою виконання цих вимог багатьом вітчизняним підприємствам готельно-ресторанного господарства необхідно розробляти та впроваджувати інноваційні управлінські рішення.

У цьому контексті виникає необхідність у розробці та впровадженні практичних рекомендацій щодо інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Це дозволить визначити оптимальні шляхи розвитку підприємства та прийняттю ефективних інноваційних управлінських рішень.

Продуктування раціональних інноваційних управлінських рішень для підвищення рівня їх розвитку є можливим на основі кластерних угруповань підприємств готельно-ресторанного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванню використання кластерного підходу присвячено багато праць зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: Д.І. Басюк [1], А.І. Горецький [2], Ю.М. Ковальова, Н.В. Алишева [3–4], Р.Б. Кожухівська [5], Л.В. Корольчук [6], О.Л. Михайлюк, І.В. Давіденко [7], А.Ю. Парфіненко [8], М. Портер [9], В.В. Прохорова [10], Г.Ш. Уварова [11], С.Д. Щеглюк [12], Н.А. Щербакова [13] та ін. Концепції їхніх досліджень відрізняються різноманітністю наукових підходів до вибору моделей та кластерних форм організації підприємницької діяльності. Багато аспектів, що пов'язані з формуванням різних моделей кластерів, поки що не мають достатнього теоретичного обґрунтування і вимагають широкого кола наукових досліджень.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Вивчення праць науковців довели відсутність інформації щодо розробки конкретних методичних рекомендацій із впровадження інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства на основі кластерних об'єднань з метою забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Постановка завдання (формулювання мети дослідження). Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства відіграє важливу роль у розробці стратегії розвитку підприємства та його адаптації в ринкових умовах. Ефективним механізмом досягнення позитивного результату досліджень є об'єднання суб'єктів господарської діяльності у кластери.

Результати досліджень (виклад основного матеріалу). Результуючим показником діяльності кластерів є забезпечення їх високої конкурентоспроможності на ринку. Для стимулювання розвитку підприємств готельно-ресторанного господарства кластерний підхід має ефективні інструменти. Ефективність отримують усі учасники кластеру за рахунок прискорення свого розвитку, використовуючи різні підходи і забезпечуючи необхідні засоби для впровадження інновацій. Основною метою формування кластера підприємств готельно-ресторанного господарства є підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок комерційної та некомерційної співпраці, наукових досліджень та інновацій, освіти, навчання та заходів політики підтримки.

Класифікація підприємств готельно-ресторанного господарства проводиться одночасно за декількома ознаками на основі введення певної міри сумарної близькості за всіма ознаками класифікації.

За результатами розрахунків загального інтегрального показника інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства за 2009–2018 рр. та за допомогою програми Statistica версії 6.0 (російська версія), завдяки модулю Cluster Analysis, отримано ієрархічну дендрограму об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком (рис. 1).

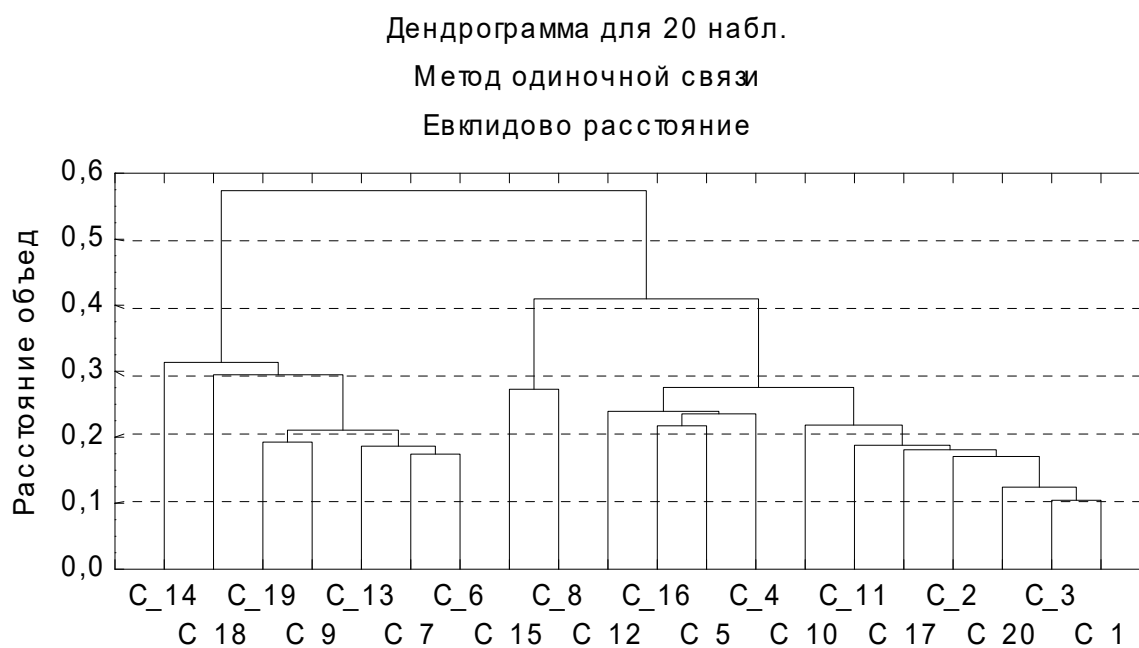

Рис. 1. Ієрархічна дендрограма об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком (за результатами Statistica версії 6.0 (російська версія))

Розшифровування ієрархічної дендрограми об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розшифровування ієрархічної дендрограми об'єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком

Підприємство	Позначка на дендрограмі
1	2
ПрАТ «Готель Лучеськ»	C_1
ПрАТ «Туристично-готельний комплекс «Дністер»»	C_2
ПрАТ «Готель «Градецький»»	C_3
ПАТ «Готель-Україна»	C_4
ПрАТ «Готельний комплекс «Бригантіна»»	C_5
ПрАТ «Готель «Дніпро»»	C_6
ПрАТ «Савой» готель «Вінниця»	C_7
ПрАТ «Готель «Поділля»»	C_8

Продовження табл. 1

ПрАТ «Готель Чічіков»	С 9
ПрАТ «Готель “Жовтневий”»	С 10
ПрАТ ГТК «Інтурист-Закарпаття»	С 11
ПрАТ «Готельний комплекс “Україна”»	С 12
ПрАТ «Тернопіль-готель»	С 13
ПрАТ «Готель “Мир”»	С 14
ПрАТ «Готель “Харків”»	С 15
ПрАТ «Готелі Трускавця»	С 16
ПрАТ «Готель “Прем’єр Палац”»	С 17
ПрАТ «Готель Голосіївський»	С 18
ПрАТ «Готель “Театральний”»	С 19
ПрАТ «Готель на Революційній»	С 20

За результатами побудови ієрархічної дендрограми об’єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком, визначено, що зазначені підприємства можуть бути згруповані в три кластери. У табл. 2 наведені середні значення показників за отриманими кластерами.

Таблиця 2

Середні та стандартні відхилення об’єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком

Позначка на дендрограмі	Середнє відхилення	Стандартне відхилення
С 1	0,252900	0,056812
С 2	0,277300	0,046729
С 3	0,257600	0,035951
С 4	0,388400	0,061402
С 5	0,411100	0,045042
С 6	0,742400	0,068555
С 7	0,747600	0,076323
С 8	0,499900	0,084783
С 9	0,689300	0,094399
С 10	0,276000	0,065417
С 11	0,282900	0,053782
С 12	0,379600	0,069268
С 13	0,727700	0,073311
С 14	0,664200	0,134431
С 15	0,478500	0,103188
С 16	0,385500	0,053759
С 17	0,314000	0,014514
С 18	0,637700	0,106782
С 19	0,672100	0,089228
С 20	0,238300	0,014750

Отримані графіки середніх значень показників за отриманими кластерами [14, с. 406–407].

Отже, на підставі графіка середніх кластерів та їх описової статистики, можна зробити такі висновки:

– перший кластер сформували підприємства готельно-ресторанного господарства із високим рівнем інтегрального показника інноваційного управління розвитком, а саме ПрАТ «Готель “Дніпро”», ПрАТ «Савой» готель “Вінниця”», ПрАТ «Готель Чічіков», ПрАТ «Тернопіль-готель», ПрАТ «Готель “Мир”», ПрАТ «Готель Голосіївський», ПрАТ «Готель “Театральний”»;

– другий кластер сформували підприємства готельно-ресторанного господарства із середнім рівнем інтегрального показника інноваційного управління розвитком, а саме ПрАТ «Готель-Україна», ПрАТ «Готельний комплекс “Бригантина”», ПрАТ «Готельний комплекс “Україна”», ПрАТ «Готель “Поділля”», ПрАТ «Готель “Харків”», ПрАТ «Готелі Трускавця»;

– третій кластер сформували підприємства готельно-ресторанного господарства із низьким рівнем інтегрального показника інноваційного управління розвитком, а саме ПрАТ «Готель Лучеськ», ПрАТ «Туристично-готельний комплекс “Дністер”», ПрАТ «Готель “Градецький”», ПрАТ «Готель “Жовтневий”», ПрАТ ГТК «Інтурист-Закарпаття», ПрАТ «Готель «Прем’єр Палац»; ПрАТ «Готель на Революційній».

Визначені показники та побудована кореляційно-регресійна модель для підприємств готельно-ресторанного господарства [14, с. 188–191].

Отримані рівняння регресії для підприємств готельно-ресторанного господарства, які дозволяють керівництву підприємств визначити рівень показників кореляційно-регресійної моделі та їх вплив на ефективність діяльності досліджених підприємств.

Результати досліджень свідчать про те, що для підприємств першого кластера необхідно впроваджувати інноваційне управління розвитком підприємств, спрямоване на зниження фінансового ризику, завойовування нових ринків, розширення інформаційної бази, раціональне використання робочого часу.

Підприємствам другого кластера необхідно підвищувати рівень розвитку шляхом розробки ефективної реклами, при цьому збільшення витрат на утримання управлінського персоналу буде ефективним за умови продукування ефективних управлінських рішень, які приведуть до покращення фінансового стану підприємств готельно-ресторанної галузі.

Підприємствам третього кластера необхідно підвищувати рівень свого розвитку, постійно впроваджувати інноваційні заходи для дослідження ринку конкурентів, формувати постійний склад кваліфікованих працівників, які ефективно продукуватимуть інноваційні заходи.

Висновки. За результатами побудови ієрархічної дендрограми об’єднання підприємств готельно-ресторанного господарства за інтегральними показниками інноваційного управління розвитком досліджувані підприємства згруповані в три кластери.

Рівняння регресії для підприємств готельно-ресторанного господарства дозволяє визначити рівень інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства. Отримані дані дозволяють керівництву підприємств виявити вплив окремих складових показників на зміну рівня інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства, виявити залежність впливу факторів на результуючий показник та корегувати прийняття ефективних управлінських рішень в рамках формування та впровадження інноваційного управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства.

Список використаної літератури

1. Басюк Д. І. Науково-теоретичні підходи до класифікації туристичних кластерів [Електронний ресурс] / Д. І. Басюк. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4336/1>.

2. Горещкий А. І. Державні механізми формування кластерів у рекреаційній сфері Карпатського регіону / А. І. Горещкий. // Державне будівництво. – 2013. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2013_2_14.
3. Ковальова Ю. М. Практичні приклади функціонування кластерів у світі / Ю. М. Ковальова // Механізм регулювання економіки (Донецьк): Наукові записки. – 2008 – № 3 (2). – С. 92–100.
4. Ковальова Ю. М. Проблеми на шляху розвитку і реалізації кластерного підходу в Україні / Ю. М. Ковальова, Н. В. Алишева // Наука й економіка. – 2008. – № 3 (11). – С. 212–218.
5. Кожухівська Р. Б. Створення регіональних інноваційних кластерів для динамічного розвитку індустрії гостинності / Р. Б. Кожухівська // Бізнес-навігатор. – 2018. – Вип. 1 (2). – С. 46–51.
6. Корольчук Л. В. Механізм запровадження кластерної моделі розвитку туризму в транскордонному регіоні [Електронний ресурс] / Л. В. Корольчук. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.
7. Михайлюк О. Л. Механізми і перспективи функціонування туристичних кластерів в Одеській області / О. Л. Михайлюк, І. В. Давіденко // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць ОНЕУ (Одеса). – 2018. – № 3 (67). – С. 44–52.
8. Парфіненко А. Ю. Кластеризація як напрям рекреаційно-туристичного розвитку подільського регіону України / А. Ю. Парфіненко // Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна, Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2018. – Вип. 7. – С. 122–129.
9. Портер М. Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран / М. Портер. – Москва: Альпина Паблицер, 2016. – 740 с.
10. Прохорова В. В. Методологія процесу формування інноваційного управління розвитком підприємств / В. В. Прохорова, О. Ю. Давидова // Бізнес Інформ. – 2017. – № 12. – С. 183–189.
11. Уварова Г. Ш. Рекреаційно-туристичні кластери в Україні: географія і перспективи розвитку / Г. Ш. Уварова // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали Міжнар. конф. 21–22 листопада 2019 р. – Київ, 2019. – С. 718–720.
12. Щеглюк С. Д. Переваги кластерної організації туристичної сфери у регіоні [Електронний ресурс] / С. Д. Щеглюк. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_19/2/29.pdf.
13. Щербакова Н. А. Особливості формування і розвитку туристичних кластерів / Н. А. Щербакова // Економіка та управління на транспорті. – 2016. – Вип. 3. – С. 92–96.
14. Давидова О. Ю. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: методологія, теорія і практика: монографія / О. Ю. Давидова. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2018. – 448 с.